

DIN ISTORICUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC - Profesorul Petre Gârboviceanu între contemporanii săi. Treptele desăvârșirii spirituale

Paul GRIGORIU*

Au trecut de la nașterea profesorului Petre (Petru) Gârboviceanu 145 de ani (27.VI.1862) și peste 70 de când a părăsit pragul vieții spre veșnicie (31.XII.1934). Din orice perspectivă l-am privi azi pe fiul preotului din Gârbovașul de Jos, jud. Mehedinți, el rămâne un cărturar cu vocație didactică, un om dăruit școlii în totalitate.

Profesorul
Petre (Petrache) Garboviceanu

Acest campion prin longevitate la catedră (1887-1929) și direcția Școlii Normale de Băieți din București (1889-1934) a terminat cursul primar la Turnul Severin, cursul inferior seminarial la Seminarul din Râmnicu-Vâlcea, iar cel superior la Seminarul Central din București. Bucurându-se de aprecieri deosebite („eminent la studii și purtare”) a fost îndreptățit să primească bursă de studii universitare în Germania, susținut de Spiru Haret și Barbu Constantinescu.

La Leipzig a urmat cursurile de filozofie, retorică, pedagogie și teologie, frecventând, între alte cursuri, economia politică, psihologia și istoria universală. Din vremea studiilor universitare (1884-1887), își amintea cu plăcere și respect de sobrietatea și temeinicia pregătirii profesorilor în cadrul Seminarului Pedagogic Universitar. În întreaga viață, Petre Gârboviceanu, rămas emulul spiritului auster german, a încercat să-l imprime elevilor săi. Revenind în țară doctor în filozofie, specializat în

pedagogie și licențiat în teologie, a fost încadrat profesor la Școala Normală¹ și Seminarul Central – ambele în Capitală. De acum, el trăiește intens frământările școlii și pedagogiei românești.

* Profesor consultant, Biblioteca Pedagogică Națională „I.C.Petrescu”, București.

¹ Școala Normală de Băieți din București (1870-1952) a fost întemeiată și patronată de Societatea pentru Învățătura Poporului Român (1866-1948). Reînființată în 1992, Societatea își desfășoară activitatea ca instituție culturală non-profit și fără culoare politică.

A fost adeptul experimentelor pedagogice prin care ideile înnoitoare se integrează treptat în complexul cultural – educativ al tradițiilor. Se înțelege că didactica practică în urmă cu peste cinci decenii avea un caracter unilateral, acordând profesorului un rol exagerat de mare în cadrul actului pedagogic, în timp ce autonomia elevului și capacitățile sale de adaptare conștientă la necesități erau sub nivelul dialogului practicat azi.

Încercând să nu distorsionăm imaginea personalității prin adulație fără nuanțări ori fără cuprinderea întregului semnificativ, menționăm în continuare segmentele din care să rezulte valențele care-și păstrează actualitatea oriunde și oricând. Cultura generală, modalitatea superioară de comportare, disciplina severă de care dădea dovadă Gârboviceanu în practica profesională și în orice alte împrejurări, l-au impus atenției tuturor prin preocupări specifice: profesor, director și personalitate activă în viața publică. Evitând supraabundența de imagini, în rândurile următoare ne oprim la preocupările amintite. Ele ne direcționează spre conturarea trăsăturilor unui intelectual care, prin tot ce a înfăptuit, a reprezentat o epocă de împliniri și deziderate în istoria spiritualității naționale.

*

* * *

Profesoratul l-a atras pe adolescentul Gârboviceanu încă de pe băncile Seminarului Central; a simțit o chemare deosebită pentru catedră și cariera didactică. După absolvirea seminarului, profesorul de istorie Barbu Constantinescu l-a încadrat pedagog onorific la amintita școală, unde era director. În scurta-i perioadă ca pedagog, până la plecarea în Germania, a predat istoria. În același timp frecventa cursul de pedagogie predat normaliștilor de mentorul său Barbu Constantinescu, pregătindu-se și la limbile germană și franceză. Peste tot îl însoțea pe director. Asistau împreună la lecțiile ținute de normaliști, participa la critica lor dar era cumpătat în formularea observațiilor.

Ținea lecții deschise la care asistau normaliștii din ultimii doi ani de studii. Atunci a avut prilejul să cunoască modul de desfășurare a practicii pedagogice, introdusă la Școala Normală de mentorul său. Din lipsa localului corespunzător unei instituții de învățământ, întreaga activitate se desfășura în fostele grajduri și pivnițe ale fostei Mânăstiri „Sf. Ecaterina”. Pedagogul dormea în mansarda-dormitor și lua masa cu normaliștii în subsol. Lumina electrică nu era introdusă, iar aprovizionarea cu apă se făcea din Dâmbovița; iarna, când apa lipsea, se folosea zăpada.

Pedagogul supraveghea elevii de la sculare până la culcare; cu tact pedagogic îi îndruma în pregătirile lecțiilor. Se implica direct și în pregătirea pentru tipar a periodicului „Educatorul”, revistă de profil înființată de Barbu Constantinescu. La nevoie Gârboviceanu, alături de Slavici, Dulfu Ispirescu, completa cu scurte schițe sau eseuri spațiile goale, corecta manuscrisele și ducea întregul material la tipografia lui Petre Ispirescu din Str. Academiei².

Când lipseau sau întârziau profesorii, tot pedagogul îi suplinea, cu plăcere, iar de la orele de istorie ieșea vesel și îmbujorat la față. Încă din acei ani viitorul profesor susținea că lecțiile trebuie să oglindească specificul personalității propunătorului, iar libertatea lui de

² Paul Grigoriu, *Barbu Constantinescu (1837-1891) – un eminent profesor de școală normală*, în *Revista de pedagogie*, 9-12, 1995; colectiv, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979.

creatie în predarea lecției să nu fie încătușată de regulamente inflexibile. Cu interes și entuziasm, a plecat la specializare în Germania. Profesorul Barbu Constantinescu, fost student la Leipzig, îl inițiasă în „tainele” educației germane, predată atunci de somități ale pedagogiei universale. Harul profesorilor din Germania, calitatea științifică a cursurilor și claritatea expunerilor l-au atras de la primele prelegeri. Timp de 4 ani a cunoscut în profunzime operele semnate de Loke, Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Froebel ș.a.

Aici, după o pregătire teoretică s-a format profesor temeinic pregătit, cu evidente calități pedagogice și pasiune pentru catedră. În cadrul seminarului Pedagogic Universitar, înființat de profesorul Ziller, asista la lecții model și predă discipline cu profil umanist. Multă vreme acest seminar a fost vestit în lumea pedagogică din centrul și apusul Europei. Persistența educației germane era puternică în Transilvania unde profesori și scriitori de literatură pedagogică, Zaharia Boiu, Ion Popescu ș.a studiaseră tot la Leipzig. Contemporani cu Gârboviceanu erau și profesorii T. Maiorescu, A.D.Xenopol, I.Găvănescul, Șt. Velovan, C. Narly, C. Meissner. Ei, teoretic și practic, cultivau tradiția culturii germane.

Întors în țară, P.Gârboviceanu s-a distins ca educator practic, aplicând și adaptând la viața școlii normale segmente din teoriile însușite temeinic. Ulterior și în Parlament susține reformele înnoitoare, aspecte de care ne vom ocupa la locul potrivit. Gândind creator pe marginea metodelor de predare și sesizând lipsurile învățământului în general și a celui pedagogic în special, a lăsat teren liber de afirmare în teoriile pedagogice colegilor de cancelarie, Petre Dulfu și Dumitru Theodosiu.

A predat limba română, filozofia și retorica, la nevoie suplinea colegii la religie, istorie și pedagogie. Orele lui se transformau în istoria gândirii, a mișcărilor cultural-științifice, profesorul considerând că patria nu este numai locul în care te naști, ci și acela în care poți să trăiești în libertate, ocrotit de legi. În acest fel se adeverea principiul potrivit căruia, în concepția educatorului numai adevărul concret are capacitatea de a disciplina realitatea pragmatică. Din persistența memoriei la un fost normalist³ am extras esența desfășurării lecțiilor ținute de profesorul Petre Gârboviceanu. Ele decurgeau după un tipic didactic aducător de bune rezultate.

Privirea experimentată a dascălului sesiza, la începutul orei, curățenia clasei, ținuta elevilor, nota absențele interesându-se de cauzele lor și admitea sau nu scutițiile cerute de cei care nu-și pregătiseră tema. La verificarea cunoștințelor erau solicitați elevii cu note mici, iar eventualele completări reveneau de regulă, celor cu rezultate bune și foarte bune. În expunerea noilor subiecte se apela la datele învățate anterior. Interesant era faptul că tabla era utilizată numai la clasele începătoare, sau în cazurile când aproape întregul colectiv avea rezultate sub nivelul cunoștințelor prevăzute în programele analitice. La recapitulare, profesorul inventaria, cu calm pedagogic și de specialitate, lacunele din cunoștințele elevilor, oferindu-le prilejul corectării și obținerii notelor de promovare. N-a fost amendat în cursul timpului nici sistemul de apreciere și notare folosit cu statornicie de profesorul P.Gârboviceanu. Solicita elevii pe parcursul orei, însemna discret răspunsurile în carnețel și

³ Victor Grigorescu (1897-1959), învățător și director de școală la Batașani-Vâlcea. Voluntar în primul război mondial (elev-cercetaș), după 1950 internat politic, fără să fie judecat sau condamnat; după eliberare, reintegrat în învățământ, s-a stins din viață în urma afecțiunilor din detenția cumplită de la închisoarea din Pitești

anunța rezultatele la sfârșit; în unele cazuri, cu o coerență și eficiență sigură, comenta convingător notele acordate.

Fiind și un bun analist, reușea să transforme lecțiile încărcate de factologie într-un curs modern, viu și plauzibil, legându-l de realitățile contemporane. Poseda știința de a selecta și monta faptele și unghiurile din care erau ele privite și comentate potrivit vârstei auditoriului. Expunerile erau sobre sau afective prin identificarea unor ipoteze care să completeze spațiile albe din biografii. La unele subiecte, elevii erau emoționați până la lacrimi (expunerile despre M.Viteazul, Gh. Șincai, Gh. Lazăr, N. Bălcescu). Concluziile didacticist -moralizatoare se formulau cu obiectivitatea specifică intelectualului onest. În activitatea sa didactică s-a dovedit dascăl cu reale calități pedagogice, iar pregătirea de specialitate, riguroasă, a reușit să stimuleze interesul școlărilor. În fața clasei avea o ținută academică și o dicție captivantă, a știut să facă lecții atractive folosindu-se de material didactic adecvat și informații suplimentare extrase din cărți și periodice de specialitate, din lectura particulară a elevilor, din manualele de limbi străine ș.a.m.d.⁴ În scurt timp a înțeles că una este să fii un cărturar doct și serios și alta să ai vocația predării la copii, apoi unor adolescenți, în formarea lor didactică pentru mediul rural. Astfel, ajunge la convingerea că separația drastică între cultura umanistă și exercițiul didactic nu este așa de drastică. Profesorul de la catedră poate, prin oarecare abilitate, să convingă la o anume ambianță ca formă de comunicare ce oferă certitudinea faptului împlinit⁵.

Exigent cu sine însuși, de o simplitate și modestie ce au dat naștere, în epocă, unor răstălmăciri malițioase, Gârboviceanu a dus o viață aproape austeră – el dorea să dea pildă sobrietății și prin sentimentul răspunderii individuale. A creat impresia unei persoane distante și aspre; față de educați avea o atitudine

severă dar părintească. Viața din școala normală era simplă și cât mai aproape de cea sătească; elevii erau ținuți departe de tentațiile străzii. Educația și experiența acumulate în tinerețe vor constitui pentru el un atut serios în împlinirea misiunii vieții sale. Asemenea precepte își vor pune serios amprenta asupra personalității sale, fiind respectate cu conștiinciozitate în întreaga lui viață. Credibil, cu puterea de convingere și audiență, era autoritar și prin deviza transmisă de la o generație la alta: „*mă supun pe mine tuturor obligațiilor regulamentare și vă cer și vouă aceeași supunere*”⁶. Cazuri de indisciplină erau o raritate. La Școala Normală din București se formase un nucleu de cadre didactice (profesori și institutori) cu chemare pentru educație și metodică. A fost un colectiv uman

³ Victor Grigorescu (1897-1959), învățător și director de școală la Batașani-Vâlcea. Voluntar în primul război mondial (elev-cercetaș), după 1950 internat politic, fără să fie judecat sau condamnat; după eliberare, reintegrat în învățământ, s-a stins din viață în urma afecțiunilor din detenția cumplită de la închisoarea din Pitești

⁴ N. Adaniloaie, Gh.Smaramdache, *Vocația educațională în România independentă (1877-1916)* III În: Studii și articole de istorie, I, XVIII, 2003.

⁵ O corelație între terminologia de ieri și de azi în documente școlare ne dezvăluie fireasca menținere a cerințelor pedagogice recunoscute în lumea școlară. Deosebiri se întâlnesc cu precădere în denumiri noi cum sunt comportarea conducătorului cu subiecții ce se instruiesc, evaluarea performanțelor, proiectarea globală, anuală sau eșalonată, obiectele opționale, moduluri, secvențe instructionale și nu în ultimul rând, înlocuirea denumirii de plan de lecție cu proiectul didactic (proiect de lecție) – exemplele pot continua.

⁶ *Omagiu lui P. Garboviceanu, după 41 de ani de servire în Școală și Biserică, oferit de Seminarul Central, cu prilejul sărbătoririi sale de la 30 ianuarie 1929, București, 1929, p.183.*

relativ coagulat, liantul fiind profilul instituției în care lucrau. Contribuțiile lor scrise completau spațiile încă albe din pedagogia națională (I. Slavici, P.Dulfu, Florian Cristescu, Gh.I. Chelaru).

Spirit cuprinzător și educator în adevăratul sens al cuvântului, Gârboviceanu, prin scrisul său, a stimulat preocupările colegilor, ale unor foști elevi ajunși colaboratori în această direcție. El cunoștea istoria învățământului, trăia intens prezentul și întrezărea dimensiunile școlii moderne. În procesul științific de educație și instrucție, a pornit de la opera pedagogului ceh din secolul XVII, Ioan Amos Comenius cel care a încetățenit învățământul intuitiv ca metodă naturală de instrucțiune. De fapt, în urma reformei religioase, în Transilvania a început utilizarea manualelor lui Comenius (Alba-Iulia, Brașov, Făgăraș). Unele opere ale gânditorului ceh erau recomandate în periodicul „Amicul școlii” (Sibiu, 1860-1865) inclusiv prima traducere din „*Didactica magna*”, Vasile Petri, profesor de pedagogie la Școala Preparandală din Năsăud publică în revista „Școala română” (1878) un studiu amplu despre Comenius. Ecouri îndrăznețe și chiar cu elemente originale întâlnim în teza de doctorat a tânărului absolvent al Universității din Leipzig, Petre Gârboviceanu, intitulată „Doctrina de Basedow în comparație cu didactica lui Comenius”, 1887; aspirantul la doctorat demonstra că idei din opera lui Basedow erau preluate de la Comenius și adaptate la realitățile secolului XVIII.

Un moment important în cunoașterea și programarea ideilor comeniene în teritoriile locuite de români s-a ivit în 1892, cu prilejul tricentenarului nașterii lui Comenius. Ca o încoronare a pregătirii sale pedagogice, P. Gârboviceanu, în 1893 a publicat prima mare operă pedagogică clasică tradusă integral în limba română, „*Didactica magna*”⁷. Cu spirit meticulos și la obiect, traducătorul, în partea introductivă, orienta demersul pedagogic și didactic al colegilor spre cunoașterea și aplicarea în practica de la catedră a învățământului intuitiv „introducând tabloul ca mijloc de învățământ”(p.XI). Ca un omagiu față de Comenius „Întemeietorul pedagogiei moderne” (p.III) Gârboviceanu sugera punerea temeliei unei biblioteci pedagogice prin asemenea operă a pedagogiei clasice. Din 2001 în multe țări europene se desfășoară activități educative de cooperare transnațională în cadrul Săptămânii Comenius, gestionate de Agențiile Socrates; în România, Agenția Națională Socrates organizează manifestări în Săptămâna Comenius.

Manifestându-se ca un educator cu profunde elemente de interferențe, Gârboviceanu a cuprins factori fundamentali ai operei de învățământ și educație, traducând ulterior din Salzman „*Cărticica furnicilor*” (metoda formării învățătorilor) și „*Cărticica racului*” (metoda formării pedagogice a părinților). Specialiștii vremii afirmau că asemenea traduceri din germana arhaică prezintă dificultăți chiar pentru un german. Corectitudinea și rigoarea științifică dovedeau că traducerile erau realizate de un cărturar cunoscător al pedagogiei germane și profesor de limba și literatura română; ele sunt limpezi, cu vie rezonanță afectivă și într-o română pură și corect literară. Profesorul Petre Gârboviceanu avea îndreptățirea morală și intelectuală să redacteze și cărți destinate elevilor; venea la această îndeletnicire pretențioasă cu o experiență acumulată teoretic la instituțiile de învățământ din țară și de

⁷ Comenius Ian Amos, *Didactica magna*, București, 1893, tradusă și însoțită de o precuvântare și introducere de Petru Gârboviceanu; Revista de pedagogie, 1-6, 1996 - număr dedicat memoriei lui I.A.Comenius, Daniela Dan, *Săptămâna Comenius* “ în Tribuna învățământului”, 17-23 noiembrie 2003.

peste hotare și aplicată la catedra de învățământ preuniversitar. Împreună cu profesorii Gh.I. Chelaru și I. Ghiață (colegi de cancelarie) a elaborat cărți de citire, de exerciții gramaticale și compuneri pentru elevii cursului primar. Competența profesional – științifică și didactică pedagogică s-a dovedit prin tipărirea lor în peste 30 de ediții. Cu responsabilitate față de calitatea instruirii și educării copiilor și tinerilor, colaborând cu I. Chelaru, a publicat „*Povești alese*”, „*Snoave alese*”, ambele selectate din istoria literaturii române, accesibile și atractive în conformitate cu planurile și programele școlare⁸.

*

* *

Directoratul la Școala Normală a însemnat pentru Gârboviceanu afirmarea autorităților morale, echidistanța prin structura sa cerebrală. El nu era directorul „de operetă” care să acționeze sub regimul inspirației politice, socotit incompatibil cu demnitatea sa. Își gândea foarte serios activitățile beneficiind de o mare luciditate arhitecturală în câmpul didacticii. Spirit laborios și metodic se documenta permanent, era la curent cu noutățile din învățământ. Momente de împliniri și deziderate a trăit directorul așezând întregul proces educativ, inclusiv practica pedagogică și îndeletnicirile manuale, în spiritul „școlii active”. Sigur că traiectoria lui pedagogică și de strictă specialitate a fost influențată de noutățile din țară și de peste hotare. Mai întâi de teoria educației naționale promovată de A.D. Xenopol, N. Iorga, I. Slavici, Spiru Haret, apoi cerințele „școlii active” - mișcare pedagogică la modă. Argumentarea teoretică și practică a noului sistem educativ a căpătat valențe moderne în occidentul european dar și peste ocean, la sfârșitul secolului XIX și în prima jumătate a celui următor. Treptat, și la noi, în structura tradițională din învățământ, s-a introdus studierea riguroasă a psihologiei copilului, educația funcțională (trezirea interesului la elevi), refacerea legăturilor școlii cu viața (corelație între munca școlară și experiența elevilor), educația activă (angajarea elevului în transformarea lui), introducerea culturii formative și educație moral-cetățenească (autonomia educatului)⁹. Singular prin durata activităților la catedră și directorat, Petre Gârboviceanu a fost adeptul pașilor mărunți în introducerea principiilor școlii active la școala normală. Considerând profesiunea de educator un apostolat și nu un mijloc de câștig, integra cu tact noile cerințe potrivit specificului din învățământul național în general și cel normal în special. Din fericire avea trăsăturile caracteristice românului harnic și o disciplină de nuanță germană.

A dorit și împlinit o școală normală românească, la curent cu toate rezultatele sigure ale științei pedagogice universale și naționale. Urmărind răspândirea cunoștiințelor de pedagogie universală în spațiul pedagogic românesc, sesizăm traducerile, comentariile critice și aplicarea segmentar în practică a operelor semnate de Locke, Rosseau, Pestalozzi, Herbart, Froebel și alții¹⁰. Dacă, de plildă, penetrația concepțiilor lui Herbart a condus la întemeierea pedagogiei pe etică și psihologie, ideile lui Froebel au rămas strâns legate de înființarea instituției preșcolare cunoscute sub denumirea de grădini (grădinițe) de copii. Fără a intra în analize și explicații, menționăm selectiv și pedagogi români recunoscuți prin

⁸ *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, II (D-K), București, 1986.

⁹ Constantin Moise, *Școala activă în România, până la mijlocul secolului al XX-lea*, București 1983.

¹⁰ Colectiv, *Clasicii pedagogiei universale și gândirea pedagogică românească*, București 1966.

contribuții originale la formarea și consolidarea pedagogiei ca știință, toți contemporani cu Gârboviceanu. Astfel sunt recomandate și azi opere și studii semnate de C. Dimitrescu-Iași, I. Găvănescul, G.G. Antonescu, I.C. Petrescu, Șt. Bârsănescu, Florian Ștefănescu-Goangă, C. Narby. Este cunoscut faptul că preluarea critică a unor concepții din pedagogia universală a presupus și prelucrarea și adaptarea lor în condiții noi și proprii societății românești. Acest sincretism, cum preciza E.Lovinescu, brodat pe fondul cultural autohton s-a împlinit și prin practica pedagogică desfășurată consecvent în școli normale și seminarii pedagogice universitare din București, Iași, Cluj, Cernăuți¹¹. Sintetizând mișcarea pedagogică de la noi nu trebuie neglijată arena discuțiilor menținută de presa de profil de pe ambele versante ale Carpaților. Au fost opinii pro și contra față de politica școlară și de ideile din pedagogia universală și locală. Spațiul tipografic limitat ne obligă să amintim numai câteva periodice cum erau „Școala practică” (Năsăud), „Școala și familia” (Brașov), „Revista de pedagogie” (Cernăuți-București), „Convorbiri didactice” și „Revista generală a învățământului” (ambele tipărite în București)¹². Potențialul tematic al ultimei reviste citate merită să fie subliniat prin diversitatea subiectelor informaționale din țară și străinătate; structura lor poate explica și longevitatea publicației (1905-1945). Din colectivul de inițiatori au făcut parte recunoscuți animatori culturali cum au fost Spiru Haret, Petre Gârboviceanu, Ion Bianu, Simion Mehedinți. Revista se adresa tuturor cadrelor didactice, din toate gradele de învățământ; în scurtă vreme a devenit adepta modernizării învățământului unitar, prin înfăptuirea măsurilor reformatoare inițiate de Haret și continuare în alte condiții de dr. C.Angelescu¹³.

A fost firesc ca om cu performanțe profesionale și sociale, un om integru și activ, cu imaginea unui profesor exemplar al școlii, să gândească și să acționeze în vederea constituirii unui local corespunzător școlii normale. Cu sprijinul Societății pentru Învățătura Poporului Român, al Ministerului Instrucțiunii și Ministerul Lucrărilor Publice, localul folosit în prezent de Facultatea de Teologie Ortodoxă s-a ridicat în câteva etape (1891-1908) prin învingerea greutăților de organizare și finanțare. În decursul, timpului directorul și colectivul profesional au modernizat procesul de învățământ prin înființarea și înzestrarea muzeului de științele naturii și lucrări practice, ale laboratoarelor de fizică-chimie, procurarea materialului didactic, a cărților pentru bibliotecă și introducerea cinematografului școlar. Târziu, prin eforturi susținute, s-a inaugurat (1932) o impunătoare construcție pe frontispiciul căreia scrie și azi: **Biblioteca „Petre Gârboviceanu”**.

Directorul, expresie simbolică a spiritului de cărturar, colecționa lucrări rare și manuscrise, citea și conserva cărți și presa recentă; a donat peste 5000 de volume și colecții complete de periodice și cotidiene bibliotecii Școlii Normale din București. Întregul inventar de peste 20000 de volume, a dispărut în bezna anilor următori (1945-1948). Până în 1918, școala avea regim de instituție privată; bugetul se forma prin legate, donații, loterii, venituri de la ferma agricolă unde elevii efectuau practica, sponsorizări de la personalități și

¹¹ Paul Grigoriu, *Din activitatea seminarului pedagogic universitar*, în “Studii și articole de istorie”, XVI, 2001.

¹² I.Gh. Stanciu, *Contribuții la construirea pedagogiei sistematice*, în „Tribuna învățământului”, 27 septembrie 1999, V. Popeanga, *Presa pedagogică din Transilvania, 1860-1918*, București, 1966.

¹³ Hilda Minodora Burciu, în *Revista generală a învățământului*, 1905-1916, 1923-1944, indice bibliografic, 2 vol, București, 1994, Biblioteca centrală pedagogică, „I.C. Petrescu”.

instituții, contribuțiile membrilor Societății pentru Învățătura Poporului Român cât și din economii. La sărbători, directorul și elevii având în frunte steagul școlii, prezentau scurte programe artistice la Palatul Regal și la persoane însemnate. Serbarea sfârșitului de an se organiza la Ateneul Român; directorul fiind membru al acestui lăcaș de cultură, ținea acolo conferințe prin care exprima în mod direct preocupările sale referitoare la școală și biserică¹⁴; fiind un excelent orator, conferințele sale se bucurau de largă audiență. Veșnic preocupat de obținerea fondurilor bănești, oamenilor bogați și filantropi le expedia darea de seamă (raport amplu de activitate) a școlii, din anul precedent și-i coopta membri ai Societății. Pentru imaginea Societății, directorul se interesa ca președintele ei să fie o persoană cu autoritate morală și politică. Ziua patronului școlii (25 martie) era un prilej tradițional de pomenire a binefăcătorilor școlii. La asemenea inițiative administrative, cu influențe benefice asupra școlii, se cuvine să readucem în gândirea celor de azi că Statutul Societății pentru Învățătura Poporului Român stipula recrutarea profesorilor de către Consiliul de Administrație, dintre profesorii titulari ai statului; directorul se interesa personal despre fiecare, înainte de a-l recomanda Consiliului. Conștiincios profesional, optimist pedagog și onest impecabil, directorul stăruia printr-o adevărată bătălie să angajeze profesori bine pregătiți științific și pedagogic; de regulă câștiga prin înfrângerea politicianismului și a favoritismului administrativ.

În acest fel a ridicat prestigiul Școlii Normale de Băieți din București, recunoscută de contemporani ca una dintre cele mai reprezentative din țară. Dintre profesorii renumiți enumerăm pe: S.Haret, I.Slavici, C.Rădulescu-Motru, S.Mehedinți, G.Antonescu, I.Simionescu. Salariile erau modeste; în unele cazuri, profesorii le donau bugetului școlii. Efectele degringoladei economice și sociale produse după Marea Unire din 1918 și-au făcut simțită prezența și în școală. Înțelegând și conotațiile noi din concepțiile politice și culturale, în urma consultării cu persoane avizate, directorul Petre Gârboviceanu a optat pentru trecerea Școlii Normale în evidența instituțiilor de învățământ subvenționate din bugetul statului. Întreaga activitate a decurs mai departe pe cunoscute temeuri: îndrumarea muncii în școală și în afara școlii, educarea prin muncă intelectuală și manuală, respectarea regulilor disciplinare, cultivarea respectului la viitorii învățători, față de țară și tradițiile strămoșești. Faptul că generații de normaliști s-au plasat, pragmatic, în descendență „gârboviceană”, dovedește recunoașterea dublei sale calități de profesor și director. Omologarea acestora se referă și la o anume parte deosebită, la o latură mai puțin cunoscută a personalității sale, manifestată în pregătirea și desfășurarea excursiilor la care participau cadrele didactice și absolvenții. Dorite și mai ales atractive, excursiile încununau sfârșitul de an școlar. Descrierea excursiilor se află în *Dările de seamă* redactate anual de director, în colaborare cu cadrele didactice și personalul administrativ. Nominalizarea înfăptuirilor spirituale, materiale și financiare, la sfârșit de an școlar, uimesc prin confruntarea lor cu arhiva școlii și presa scrisă, prin detalii și exactitate.¹⁵ Orientate spre cunoașterea zonelor geografice și

¹⁴ Virgil Candea, Ion Zamfirescu, Vasile Moga, *Ateneul Român*, Monografie, București, 1976

¹⁵ *Dare de seamă despre mersul societății și mersul școalelor ei Frobeliana, Primară și Normală, pe anul 1902-1903, București 1903*. Întocmit de Petre Gârboviceanu, directorul școalelor Societății Redactate începând cu anul 1889. Dările de seamă sunt documente valoroase pentru istoricul Școlii Normale de Băieți din București. Unele au văzut lumina tiparului; în vremea războiului mondial (1916-1918) școala n-a funcționat, servind drept spital trupelor germane de ocupație.

istorice ale României, excursiile erau pregătite științific și educativ. De regulă, directorul prezenta date istorice, profesorii reliefau subiecte de specialitate, elevilor revenindu-le integrarea localităților în circuitul folcloric. Conducătorii de întreprinderi și instituții completeau tabloul oportunităților de emancipare ale locuitorilor din habitatul vizitat. Și prin vizitarea locurilor deosebite din țară, priceperea de manager cultural a directorului P.Gârboviceanu și-a dovedit eficiența. Înfățișarea unui tot omogen și antrenant era dat de conducătorul excursiei care, așa cum am mai menționat, împreună cu elevii dormea, lua masa, cânta și participa la jocurile distractive. În ciuda aparențelor dure, directorul era un om sensibil și generos, dovadă fiind și opera sa de educație patriotică și religioasă, realizată prin cunoașterea vieții cotidiene din zone diferite, cum erau Bușteni, Constanța, mănăstirile din Țigănești, Snagov, Cernica. Din caracterizarea făcută de un colaborator (prof.D.Theodosiu, director adjunct la Școala Normală) rezultă că Petre Gârboviceanu era simplu la îmbrăcăminte, se scula la orele 4 dimineața și se culca la 21, 30. Om de caracter, energic, cumpătat și înțelept. Distanța se observa și prin gesturi și decizii hotărâte care-l impuneau, paralizând orice fel de informare asupra vieții sale. Prin modestie și laconism verbal, față de înfăptuirile personale ce îl situau în galeria oamenilor de probitate excepțională, stoic în suferință, optimist în viață și idealist în fapte. Gârboviceanu a fost un pedagog practic, în scrieri și conferințe nu pornea de la teorii împrumutate ci de la realitățile noastre, cu precădere cu exemple din lumea satelor. La ultima serbare pe care a prezidat-o, la sfârșitul anului școlar 1933-1934, adresându-se normaliştilor absolvenți, spunea: „*Sfatul meu repetat în acest moment e ca să fie așa cum i-am format. Sufletul nostru va fi mulțumit, când vom afla numai bine de ei și îndurerat, când vom afla lucruri care nu se cuvin. Ochii și mintea profesorilor și directorului vostru vă vor urmări până în cele mai îndepărtate colțuri ale țării*”¹⁶. La sfârșit de an școlar, directorul avea un sentiment de confort sufletească când observa confirmarea sistemului de valori specifice unei societăți normale. Pentru Gârboviceanu, factorul educativ, avea funcție cognitivă și o finalitate social-instructivă. Împlinirile lui transcend conjuncturile istorice și se protejează de la uitare prin valorile de exemplaritate ale obiectivității profesionale.

Viata publică a făcut parte comună cu profesoratul și directoratul lui Petre Gârboviceanu. S-a încadrat perfect în generația ivită în cultura națională în ultimele decenii din secolul al XIX-lea. Acești tineri specializați în Occident, cei mai reprezentativi fiind considerați ca „generații maioresciene”¹⁷, s-au impus prin muncă în peisajul intelectual românesc. Foarte cultivați, ei s-au implicat fără echivoc în confruntări teoretice și practice care vizau modernizarea țării. Între aceștia se încadra și fiul preotului din Gârbovățul de Jos-Mehedinți. Biografia lui este și astăzi puțin cunoscută. De la trecerea în eternitate au trecut peste șapte decenii. Cei mai mulți dintre cei care l-au cunoscut s-au stins și ei. Reconstituirea datelor privitoare la viața și opera lui, la împrejurările în care a condus Școala Normală și implicarea directă în reorganizarea învățământului, a Bisericii și a societății în general, e tot

¹⁶ *Dare de seamă pe anul 1933-1934*, p. 10

¹⁷ T. Maiorescu și prima generație de maiorescieni. Corespondența, București, 1978. (Numele lor a fost și este recunoscut C. Rădulescu-Motru, I. Rădulescu-Pogoneanu, S. Mehedinți, Gh. Adamescu, I.A. Bassarabewcu, M. Dragomirescu, I.A.I. Brătescu-Voinești, P.P. Negulescu, Pompiliu Eliade, I. Petrovici, E. Lovinescu).

mai dificil de aflat. Imaginea lumii în care a trăit, meandrele vieții afectate de conjuncturi economice, politice, militare se șterge odată cu trecerea timpului. Și totuși epoca sa era vreme a confruntărilor, iar adoptarea unor atitudini echivoce fiind socotită obligatorie, urmele lui Petre Gârboviceanu s-au impus în cadrul elitelor de cărturari foarte cultivați, înarmați cu solidă cunoaștere a științelor umaniste, împletind destinul lor cu al țării. Pasul de intrare în valurile vieții publice l-a făcut împreună cu Spiru Haret, ei dând girul lor moral monarhiei constituționale și doctrinei liberale. După cum se știe, viața unei personalități rămâne permanent deschisă unor noi explorări menite să scoată la lumină aspecte încă necunoscute care să îmbogățească și să disece imaginea caleidoscopică a personajului. Primul reper public s-a evidențiat în 1895, prin alegerea sa ca deputat la Colegiul III al preoților și învățătorilor mehedinteni. Atunci, cu prilejul discutării mesajului regal, semnează amendamentul socialistului Morțun, prin care se solicita introducerea votului universal.¹⁸ Același amendament îl va susține și în anii următori. Fiind un politician dotat pentru militantismul direct și democratic, nu de puține ori nemulțumea pe frunașul liberal D.A.Sturza. Contemporanii apreciau că P.Gârboviceanu își folosea situația politică și morală pentru învățământ și credință; prin politică a putut realiza și pune în practică cerințe noi, nerealizabile pe cale particulară. Cuvântările lui în Parlament se refereau întotdeauna la legile fundamentale. Pledoaria începea calm și rar, dar cu o voce destul de puternică, continua ca un excelent povestitor, cu o ușoară și simpatică notă dialectală bănățeano-mehedinteană. Vorbea cald și sincer, cu nenumărate exemple. Fiind „haretist” convins, a rostit o frumoasă cuvântare în Camera Deputaților, în favoarea învățământului secundar și superior, propusă de Haret. Impresionat de cuvântare, Take Ionescu i-a propus înscrierea la conservatori – a fost refuzat cu eleganță. Nu după mult timp propus să predea la Facultatea de Teologie, a refuzat, din considerentul continuării la catedrele ce pregăteau învățători și preoți (Școala Normală, Seminarul Central) atât de necesari mediului rural.

Gârboviceanu considera „navetismul politic” o trăsătură negativă a caracterului. Replicile sale erau prompte, cuviincioase și academice, impunătoare adversarului, oricât de bătaios ar fi fost. Socotit de I.I.C.Bratianu drept unul dintre politicienii capabili, cu identități de opinii apropiate, i-a încredințat conducerea organizației mehedintene, obținând astfel succese deosebite în alegerile din 1919, 1922 și 1927.

Dezbaterile parlamentare și presa vremii („Biserica ortodoxă română”, „Viitorul”, „Voința națională”) subliniază cum numele lui P.Gârboviceanu figurează de mai multe ori ca vice-președinte al ședințelor parlamentare, președinte al Comisiei bugetare, raportor sau susținător al bugetului pentru culte și învățământ, cuvântări pentru transformarea proiectelor în legi referitoare la învățământ și cultură. Viața sa fiind marcată de îndelungată și deosebit de fructuoasă relație cu parlamentul a fost ales senator de drept. Parlamentar ales în multe legislaturi, n-a fost proiect de lege referitor la școală, biserică sau cultură care să nu beneficieze de colaborarea lui. Rapoartele le redacta minuțios - fiecare în parte alcătuiește un document de specialitate de primă necesitate și evidențiază orizontul cultural-emoțional împreună cu dragostea față de învățământ și teologie, cărora le-a consacrat cea mai mare

¹⁸ Colectiv, *Istoria parlamentului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, București, 1983, Mihai Sorin Rădulescu, *Elita liberală românească (1866-1900)*, București, 1990. Dintre adepții introducerii votului universal amintim pe Vintilă Brătianu, M. Kogălniceanu, C. Dobrescu Arges.

parte a vieții sale. La adoptarea legislației referitoare la îmbunătățirea învățământului de toate gradele, ca punct de plecare erau analizate profund și valorificate selectiv atât legislația anterioară, cât și legile similare din țările vecine. Nu de puține ori propunătorii (Spiru Haret și ulterior dr.C.Angelescu și Al.Lapedatu) erau obligați să răspundă argumentelor criticilor venite din partea opoziției¹⁹. Dintre numeroasele intervenții ale parlamentarului Petre Gârboviceanu în sprijinul școlii românești, nu limităm la enumerarea proiectelor de legi privitoare la învățământul secundar și superior, primar și normal, profesional, patricular și secundar.²⁰ În această ordine de idei, fără să fie susceptibilă de comentarii, opinia parlamentarului Gârboviceanu față de învățământul particular merită să fie reținută în prezent și viitor pentru realismul ei din al cărui conținut reproducem următoarele: „Toți marii pedagogi susțin că acest învățământ poate să fie și un puternic mijloc de emulație spre tot ce e bun și folositor în interesul învățământului și educației, iar nu un simplu surogat în serviciul intereselor unor anumite persoane sau asociații.” (Raport și Cuvântare la Legea învățământului particular, 1925, p.4). Teolog prin formație și preocupări (licențiat în teologie, profesor la seminar, administrator la Casa Bisericii și redactor la publicația „Biserica Ortodoxă Română”, Gârboviceanu a pledat în favoarea reînființării seminariilor teologice și ridicarea localului pentru Casa Bisericii Naționale, a fost raportor la legea și statutul organizării Bisericii Ortodoxe Române cât și la regulimul cultelor din România.²¹

Schimbările survenite pe parcursul aplicării legislației au generat severe și repetate critici, unele au determinat modificări corespunzătoare cerințelor sociale. A fost mai curând un efort de căutare a unor soluții pentru o mai strânsă apropiere a școlii și bisericii naționale de trebuințele de atunci ale societății românești în curs de modernizare, așa cum se procedează și în zilele noastre. Dar instituțiile de învățământ prin obiective, organizare, conținut și tehnici de instruire, obligau forurile de resort să elaboreze instrucțiuni concrete pentru toate componentele aflate în faze diferite de înnoiri. La împlinirea acestui deziderat a fost solicitat și directorul Gârboviceanu, cunoscut pentru rezultatele bune obținute în organizarea și conducerea Școlii Normale. Alături de recunoscute cadre didactice (C.Meisser, C.Dimitrescu-Iași, D.Onciul, I.Bianu, Gh.Adamescu, dr.C.Istrati) și-a expus părerile în Consiliul General de Instrucție abilitat prin aprobarea manualelor didactice și alcătuirea programelor analitice din învățământul primar și secundar, inclusiv școlile normale și seminariile teologice; de reținut că în această problemă existau mai multe manuale pentru un obiect, alcătuite pe baza unui plan singular de învățământ și a programelor unice stabilite de comisiile de specialiști. Opiniile membrilor consiliului de aprobare aveau în vedere *metodele de învățământ, accesibilitatea cunoștințelor, direcționarea practică a învățământului primar și secundar prin cunoștințe din lumea reală, trezirea în fiecare elev a spiritului de observație, interesul față de lucrurile în mijlocul cărora trăiește, diminuarea descriptivismului, cu precădere la științele umaniste, în*

¹⁹ Constantin Dinu, *Spiru Haret*, București, 1970, Paul Grigoriu, *Dr. C-tin Angelescu și învățământul românesc. împliniri și deziderate*, în Studii și articole de istorie, LXIV, 1999; Ioan Oprîș, *Alexandru Lăpedatu în cultura românească...*, București, 1996.

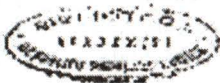
²⁰ Gabriela C. Cristea, *Reforma învățământului. O perspectivă istorică. (1864-1944)*, București, 2001.

²¹ Elena Macavei, *Spirul Haret (1851/1912) Activitatea de consolidare a Bisericii naționale*, în “Tribuna învățământului” 11-17 februarie 2002; Ioan Oprîș, *Alexandru Lăpedatu și contemporanii săi*, Cluj-Napoca, 1997.

favoarea conversației cu elevii pe baza materialelor auxiliare manualului. Această orientare nouă din programele analitice, concretizată în unele cărți didactice, a fost aspru criticată. Cu timpul, rezultatele noilor orientări fiind cele scontate, au intrat în atenția celor care

MINISTERUL
INSTRUCȚIUNII PUBLICE
și al
ȘCOLILOR
CABINETUL MINISTRULUI

528 Buget anul J. Februarie 1899
6.2.18

Tabilele școlare Garboviceanu,

Am să precumesc tabelul Societății economice „Măști de ceară” și învățatorul G. Rădulescu sunt deosebit de interesanți și merită să fie publicate. Un articol în „Albina” ar fi foarte potrivit asupra acestei societăți. În schimb cred că publicarea în „Albina” a învățatului tabelului Statutelor ar fi înșelătoare.

Al. Băleanu
Valeriu

Ministrul Spiru Haret propune redactorului P.Garboviceanu articole pentru revista "Albina" (1899).

experimentau cerințele „școlii active”. Tentativele și demersurile de reorganizare a învățământului preuniversitar l-au implicat în mod activ pe Garboviceanu. Conducerea ministerului de resort cunoscându-i activitatea și apreciindu-l, l-a cooptat și în comisii de lucru pentru strângerea materialelor despre cultura, învățământul și cultele din alte țări într-o relație comparativă cu situația de la noi. Bogata lui activitate în documentare, cercetare și redactare se constituie și azi într-un fond de manuscrise sumar valorificate. Pe tărâmul amintit a rămas același pedagog intransigent, de mare vocație, s-a implicat direct în

pregătirea pedagogică a preoților care predau în școli, în stabilirea uniformelor elevilor și revizuirea regulamentului seminariilor teologice. A susținut prin exemplificări obligativitatea, gratuitatea și unitatea cursului primar. Discipol al lui Spiru Haret (așezat de clevetitori printre „aghioțanți”), Gârboviceanu aducea la cunoștința ministrului adevărata realitate din lumea satelor unde tinerii învățători găseau analfabeți, dezinteres față de școală, față de schimbările care să le ușureze viața. Însușindu-și opiniile, Haret a stabilit programul de culturalizare rurală axat pe coordonate clare, cum erau revista „Albina”, cu sfaturi folositoare, Societatea Steaua, editoare de broșuri, tablouri istorice și teologice, înființarea de biblioteci și bănci populare, de obști sătești, toate cerute de formarea aptitudinilor de autoconducere. Cercurile culturale urmau să trezească interesul cunoașterii lumii înconjurătoare, avantajele economiei axate pe valorificarea produselor locale etc. Firește, atitudinea conservatoare și reacțiile negative din partea celor afectați în interesele lor au zădărnicit în multe localități transformările sperate de inițiatori.²² Au fost măsuri de orientare poporanist-semănătoristă și chiar un romantism întârziat care neglijau factorii economici și ideologiile politice dominante. În viziunea ministrului instrucțiunii publice și a colaboratorilor săi a intrat și pregătirea populației rurale pentru înțelegerea marilor reforme liberale cu substrat social-democrat: votul universal și împroprietărirea țăranilor, în acest scop s-au pus bazele Ligii Deșteptarea, constituită din adepții celor două mari reforme. După decesul mentorului Spiru Haret (1912), discipolul său, Petre Gârboviceanu, a înființat asociația Uniunea Mambriilor Corpului Didactic, tot în scopul unirii tuturor forțelor democratice în pregătirea opiniei publice, prin apostolii și luminătorii neamului, spre împlinirea marilor idealuri de interes național. Alături de Haret a fost Gârboviceanu și la înființarea Comisiei Monumentelor Istorice, la promulgarea legii conservării și restaurării monumentelor, organizarea Muzeului Pedagogic²³, secție cerută și azi în cadrul unui viitor muzeu al învățământului românesc.²⁴ Într-o următoare proiecție sintetică de recuperare a valorilor intelectuale antrenate în culturalizarea populației lipsite parțial sau total de instrucție și educație primară, așezată la locul convenit se află și azi colecția de broșuri din Biblioteca Societății Steaua. Realizate în format de buzunar, cu o tematică enciclopedică, micile lucrări de popularizare erau scrise într-un limbaj accesibil cercurilor largi de cititori. Azi biblioteci cu vechistatut de funcționare, conservă în depozite ccărți semnate de Nicolae Iorga (Domnul Tudor din Vladimiri), I. Lupaș (Viața și faptele lui Andrei Șaguna), Al. Lapedatu (Mihai-Vodă-Viteazul), G. Coșbuc (Din Țara Basarabilor), I. Agârbiceanu (Povestiri), Vasile Alecsandri (Ostașii noștri), I. Simionescu (Ce se poate învăța de la un drum lung), P. Dulfu (Foloasele învățaturii), Gârboviceanu și G.I. Chelaru (Povești alese, Snoave alese); lista numelor autorilor poate continua în vederea completării bibliografiei de cultură și civilizație românească. O scurtă privire asupra sincronizării textelor cu

²² „Revista de pedagogie” 7-12, 1998, nr. Dedicat lui Spiru Haret: Costică Neagu, (*Spiru Haret*). *Apostolatul extrașcolar*, în „Tribuna învățământului” 23-29 aprilie 2001: Paul Grigoriu, *Spiru Haret*, în „România literară”, 2, 1973.

²³ Valeriu Oros, *Spiru Haret – 150 de ani. Om al școlii și admirator al culturii*, în „Tribuna învățământului”, 19-25, februarie 2001.

²⁴ Paul Grigoriu, *Din activitatea Muzeului Pedagogic al Casei Școalelor*, “ în Revista muzeelor și monumentelor – muze”, 3, 1984.

Începând din 1913, profesorul Gârboviceanu, (în colaborare), a re-editat texte literare (sunoave și povestiri) adresate tineretului.

Cu ocazia de exerciții gramaticale și compuneri, operațiunile de Mișcarea Culturală și Instrucțiunii Publice, s'au realizat în peste 50 de edituri.

iconografia scoate în relief reproducerea portretelor de conducători (domnitori și regi), tablouri în format mare, pe hârtie cerată și în culori; azi se mai găsesc în anticariate sau la cabinetele de stampe din marile biblioteci. Fără teamă de exagerare, considerăm că producțiile cultural-educative ale Societății Steaua au completat materialul didactic și manualele publicate ani îndelungați (1896-1948) de Casa Școalelor, instituție întemeiată de ministrul Petre Poni și încurajată permanent de Spiru Haret, dr.C.Angheliescu, I.-G.Duca, P.Gârboviceanu și mulți alți cărturari și oameni politici.²⁵

Profesor, director și înfăptuitor cultural, Petre Gârboviceanu era mereu preocupat, activ, tot timpul în mijlocul faptelor și niciodată plictisit, obosit sau învins. La atâta tărie, urmată de rezultate evidente, a fost purtătorul unei flamuri și al unei torțe de energie, posedă modestia împlinirilor și tenacitatea învingătorilor. Lupta și neodihna, viziunea noilor proiecte l-au situat și în istoria culturii – de acolo trimite perseverență noilor generații. Activitatea lui s-a desfășurat în ambianța culturală a Bucureștiului. Atras de farmecul scrisului, a elaborat o interesantă și amăplă lucrare în trei serii (1904-1915) dedicată bisericilor ortodoxe din România, cu averile lor.²⁶ Casa Bisericii, fondată în 1902, a fost, prin obiective, scopuri și împliniri, similară Casei Școalelor; ea a tipărit volumele lui Gârboviceanu. În anii de consolidare și de construire a localului propriu, Casa Bisericii a fost administrată de Petre Gârboviceanu, membru în comitetul de redacție al periodicului Biserica ortodoxă română. Desigur, de-a lungul timpului au abordat tema instituțiilor de cult ortodox Alexandru Odobescu, D.Bolintineanu, Gh.Ionescu Gion, Gr.Tocilescu, A-D.Xenopol, Al.Stefulescu, Virgil Drăghiceanu, N.Ghika-Buzdești și G.Balș, până la exegeții epocii, cum erau N.Iorga,

D.Onciul, I.Bogdan. La rândul său, Gârboviceanu s-a dedicat subiectului cu pasiune, tenacitate și o reală competență. Parcurgând lucrarea despre biserica ortodoxă, sesizăm cum autorul a întreprins o atentă documentare referindu-se continuu la contibuțiile anterioare, citându-le cu probitate și onestitate științifică; în unele cazuri completa cu date noi,

²⁵ Veronica Aldea, Adriana Ganea, Angela Oprea, *Contribuția Casei Școalelor la dezvoltarea lecturii publice bucureștene* în „Biblioteca Bucureștilor”, 6, 2003.

²⁶ Vezi *Bibliografia românească modernă*, op.cit.

nuanțând și chiar rectificând unele date și fapte din studiile citate. În acest fel a izbutit să reconstituie o imagine unitară atât prin personalitatea fiecărei instituții clericale, cât și rolul pe care l-a îndeplinit în conservarea vieții spirituale, politice și culturale a epocii lor. De remarcat este și utilizarea legendelor istorice legând faptele certe cu idei și maniere poetice din mitologia națională. Aceste tendințe de autonomie novatoare au condus în acest caz la abandonarea formulelor cu uz didactic, moralizator. În sensul amintit, merită subliniat studiul istorico-literar despre Mănăstirea Strehaia, în care autorul, asimilând mai profund idealurile naționale afirmate de revoluția lui Tudor Vladimirescu, remarcă aspirațiile patriotice și democratice ale vrem (dreptate socială, libertate și unitate națională). Era de așteptat ca un intelectual de talia lui Gârboviceanu să publice asemenea lucrare cu trăsături de sintetizare, însoțită de note istorice, anexe documentare și iconografice. Fără să-și propună epuizarea subiectului de mare extindere, ce presupune colaborarea cu cercetătorii în domeniu, autorul a izbutit să prezinte, în volumele amintite, biserici, mănăstiri, schituri din București, Focșani, Iași, Craiova, Dolj, Mehedinți, Buzău și alte zone de interes istoric.

Chiar dacă în tot ce a scris Peter Gârboviceanu, accentul cădea pe descriptivism și mai puțin pe explicația cauzală, informarea și documentarea presupune timp, ostrenea și renunțări în defavoarea sănătății și a timpului liber. Ca să ai acces la informații trebuie să te afunzi în studiu, să zăbovești în biblioteci și arhive, să prețuiești cultura. Cărțile, studiile și articolele sale foarte bogate ca

documentație sunt la fel de înzestrate în plan ideatic. Diversitatea tematică este la ea acasă, dar o idee este dominantă: ideea națională, situată până la 1918 pe primul loc în registrul doleanțelor noastre. Azi, trăind sub semnul relativității, dorim totuși mai multă obiectivitate și rogoare în cercetarea trecutului, subsumat conceptului de localism creator. În acest mod, faptele îndepărtate cu luminile și umbrele lor se mențin în conștiința culturală. Această identificare de opțiuni considerăm că o găsim în prima monografie a Școlii Normale de Băieți din București, publicată de directorul ei profesor-cercetător Petre Gârboviceanu.²⁷ Informată în biblioteci și arhive, autorul oferă cititorilor documente inedite din care rezultă la loc de frunte înființarea și activitatea Societății și a Școlii Normale din București. Respiră prin capitole speciale greutatea în construirea localului școlii și bibliotecii Școlii Normale, procurarea materialului didactic, donatorii cu donațiile lor, situația financiară a Societății precum și conducătorii ei. Secvențe biografice, momente semnificative din parcursul existențial al școlii și repere grăitoare prin valențele lor educative găsim în bogatele anexe și reproduceri iconografice în alb-negru. Nu este o carte lipsită de legături cu oamenii și viața înconjurătoare. Structurată clasic, monografia oferă conjuncția de planuri și valori

SOCIETATEA

PEPETRI

ÎNVĂȚĂTURĂ POPORULUI ROMÂN

DIN BUCUREȘTI

CU ȘCOALELE EI

1866—1906

DE

PETRE GÂRBOVICEANU

²⁷ Petre Gârboviceanu, *Societatea pentru Învățătura Poporului Român din București cu școlile ei 1866-1906*, de...București, 1906.

recunoscute ca izvoare istorice de primă importanță și pentru istoria învățământului românesc. Textul reproduce acte oficiale despre Societatea pentru Învățătura Poporului Român și comitetul ei de conducere (M.Kogălniceanu, I.Heliade-Rădulescu, C.Esarcu, Petre Poenaru, Scarlat Rosetti, Scarlat Fălcoianu); pe temeiul unei programe, Societatea a organizat cursuri gratuite pentru adulți de profesii diferite, a înființat școli normale și grădinițe preșcolare în scopul pregătirii învățătorilor și educatorilor de la sate. Cartea oferă cititorului momente biografice ale directorilor școlii normale: I.Bădilescu, Șt.C.Mihăilescu, Barbu Constantinescu C.I.Șonțu și P.Gârboviceanu. Aspecte grăitoare din parcursul existențial și repere ale procesului de modernizare din școala normală este și Statutul Societății din care rezulta regulamentul Școlii Normale din București precum și cuvântările aparținând personalităților politice și culturale ale vremii: V.A.Urechia, G.I.Lahovary, și D.A. Sturza. Analizate aplicativ la conținutul unor reforme din învățământ, conferințele au capacitatea de a pătrunde în intimitatea unui univers, în însuși nucleul generator din care acesta a fost propulsat. Întregul conținut de idei și fapte coagulează patrimoniul cultural în dimensiunile sale locale, regionale și geopolitice. În monografie, totul a fost conceput și redat într-un spirit constructiv și real respect pentru adevăr, cu minime influențe de la conjuncturi momentane datorate factorului politic. Gârboviceanu recunoștea existența opțiunilor politice ca fiind inevitabile individualităților publice. El propunea judecata cumpănită și limpede care să călăuzească cercetarea întreprinsă cu discernământ în stabilirea corectă a evenimentelor și așezarea oamenilor în locurile lor, cu eventuale priviri subiective.

Evident, directorul Școlii Normale și-a dobândit un loc de cinste în panteonul spiritualității românești și prin medalioanele dedicate memoriei atât a personalităților clericale cât și a celor laice. Ideea majoră spre care converg eseurile sunt demersurile analitice ale operelor lor, autorul dovedind o rară capacitate de absorbție și reconversie a realului și culturalului în texte proprii. Cu o forță aproape ocultă, Gârboviceanu a publicat medalioane evocând personalități, prieteni și colaboratori dispăruți și în toate acest pagini, diferite ca formulare, reabilita subiectivitatea, o curăța parțial de conotațiile ocnvenționale, conferindu-le un fundament moral și o plăcută exprimare literară. Autorul a căutat și a găsit aproape de fiecare dată acea parte comună vieții cotidiene, punctele lor de intersecție și împătrundere, în a cărei lumină medalioanele pot fi înțelese în toate dimensiunile vieții umane. Asemenea pagini cu vibrații afective sunt răspândite în periodice – cele mai multe le întâlnim în revista „Biserica ortodoxă română”²⁸

Fără să ne propunem un excurs bibliografic, redăm statistic numele prelaților omagiați: P.S.Episcop N.Popeea, Mitropolitul Andrei Șaguna, P.S.Ghenadie Georgescu, Episcopul Râmnicului Noul Severin, I.P.S.Ioan Mețianu, Mitropolitul românilor ortodocși din Ardeal și Ungaria, părintele S.Fl.Marian. Păstrând și întărind cu oarecare ostentație sentimentul credinței, teologul Gârboviceanu conferenția la Atheneul român despre lăcașuri de cult ca instituții reprezentative ale tradițiilor creștine păstrătoare de vechi monumente istorice uitate prin munți, sate și orașele.

²⁸ Colectiv, *Bibliografia istorică a României*, III, secolul XIX, tom.5, Bibliografii, București, 1974.

Rapoartele și cuvântările din Parlament în susținerea legislației clericale unitare după 1918 își mențin actualitatea și prin contactul aprofundat în arhive inedite și cărți rarte ce dovedeau științific temeiul documentar al unei credințe mult mai bogate și mai concrete decât se știuse până atunci. Prin conținutul lor, legile adoptate reliefa rolul major al valorilor creștine în păstrarea tradițiilor românești. Amănunte care azi ne par minore, erau la vremea respectivă o suită de realizări ce completau spații libere de pe harta culturii și civilizației naționale. Așa a fost inaugurarea Muzeului de la Casa Bisericii apreciat, printre alții, de reputatul profesor francez Charles Diehl. Cu acest prilej, propice ocrotirii și cunoașterii patrimoniului național ortodox, în prezența unor demnitari reprezentativi, Petre Gârboviceanu cu rațiunea mereu trează a educării generațiilor în respectul pentru moștenirea înaintașilor, atrăgea atenția opiniei publice, spunând: „*Vă rugăm să binevoiți a veni astăzi la Administrația Casei Bisericii spre a vedea un modest început de colecționare și bună păstrare a unor prețioase produse ale vechii noastre culturi naționale, mărturii și resturi istorice și artistice ce au mai putut fi mântuite de vitregia vremurilor istorice. Ele sunt ale statului nostru căruia ele aparțin; el va întemeia un mare muzeu al neamului în care să se ogindească întreaga viață din trecut a neamului românesc.*” (Cuvinte rostite la inaugurarea colecțiilor istorice-artistice..., 1911. p.3-8). Dintr-o asemenea perspectivă asupra culturii materiale și spirituale din ajunul înfăptuirii marilor idealuri naționale trebuie privit și susținutul travaliu al lui Gârboviceanu alături de N.Iorga, I.Bogdan, D.Onciul, Gr.Tocilescu, Gh.Bogdan-Duică și Al.Lapedatu în editarea *Buletinului Comisiei Monumentelor Istorice*, *Catalogul Colecțiilor Monumentelor Istorice*, monografiile de mănăstiri, înființarea de ateliere și stupării la mănăstiri, crearea de biblioteci la instituțiile clericale din teritoriile unite, tineri trimiși la studii în străinătate, tablouri teologice tipărite și multe alte înfăptuiri din vremea când administra Casa Bisericii și beneficia de sprijinul ministrului de la instrucție, Spiru Haret. O pioasă amintire a păstrat Petre Gârboviceanu mentorilor săi: Barbu Constantinescu și Spiru Haret. În memoria lor a format comisii în vederea ridicării unor statui. Astăzi în fața Facultății de Teologie este bustul dr.Barbu Constantinescu, ajuns primul decan al Facultății de Teologie din București, iar statuia lui Spiru Haret „privește” spre localul Universității. Purtător de „mit haretian”, într-un portret „creionat” cu patetism, Gârboviceanu expunea două planuri: primul cu o factură teoretică iar al doilea predominant de exemplificări care nu lasă impresia unor prețiozități inutile iar expresivitatea elegantă dă culoare ideilor dorite de autor.²⁹ Istoria și memoria nefiind doar un îndemn spre cunoașterea trecutului, ci o călăuză spre înțelegerea prezentului și chiar a viitorului, redăm un fragment dintr-un articol care împreună cu altele pe tema Spiru Haret, a format o carte – iată conținutul citatului: „*Spiru Haret a văzut în biserica noastră ortodoxă națională, o instituție de cea mai mare însemnătate în serviciul poporului și al țării. Trecutul ei frumos ca singură instituție culturală a ținut strâns unit laolaltă poporul nostru, îi datorăm toată recunoștința statului român și tot sprijinul necesar.*”³⁰ Fiind și un om de litere, cu lecturi erudite și pasionate, inițial fără un program anume, Gârboviceanu a recuperat cu precădere în medalioane

²⁹ Capitolele micromonografiilor sunt următoarele: Spiru Haret, un mare naționalist, un mare prieten al învățătorimii noastre; Spiru Haret și Biserica; Pacostea analfabetismului și în Jurul comemorării lui Spiru Haret. Titlul lucrării trecut la nota 30.

³⁰ Petre Gârboviceanu, *Spiru Haret 20 de ani de la moartea lui*, București, 1933, p.20.

afective, o parte din elita românească (clerici și laici), aducând în prim plan trăsături majore ale reacțiilor unor personalități față de marile probleme ale societății noastre. Ele au fost și o formă de explicație spiritualistă a societății, o precuvântare la sociologia elitelor și tradiționalismului ortodox, consolidate în anii următori de Nichifor Crainic, Nae Ionescu, D.Gusti, Șt.Zeletin, Traian Brăileanu, M.Manolescu, V.Madgearu, M.Vulcănescu, Vasile Băncilă. Asemenea analize aplicate la oameni și faptele lor sunt esența conjuncțiilor de planuri și destine, denotă sinteză în conturarea profilului în porțiunea comună între viața cotidiană, credință, învățământ, cultură materială și spirituală. Mai mult decât atât, publicistica lui Petre Gârboviceanu ne oferă o imagine grăitoare a activității sale de scriitor. În prezent, publicistica lui apare mai puțin interesantă cititorilor neavizați, dar tot ce a scris este ușor de interpretat și clasificat pe diagonala strategică din perioadele de progres, stagnare și, de ce să nu recunoaștem, regres. În ultimă instanță, scrierile sale mai mult sau mai puțin conformiste, au întărit sentimentul răspunderii individuale. Prin tot ce a scris, în pofida preferințelor didactice, teologice și politice, a rămas un reprezentant al specificului național conservat prin cultură, deschis totdată către civilizația culturală europeană.

În ciuda faptului că unele personalități decedează în memoria noastră atrasă de clipa prezentului, sunt fapte din trecut care se mențin în actualitate prin durabilitatea lor. Așa este cazul școlii și bisericii din Gârbovățul de Jos, instituții construite cu fonduri de la stat ca urmare a stăruinței exemplare depuse de fiul satului, Petre Gârboviceanu. La oră târzie a vieții sale, adresându-se mehedințenilor, își exprima gratitudinea față de meleagurile unde a văzut lumina zilei spunând: „*E aceasta o datorie de pietate și de recunoștință față de moșii și strămoșii noștri și chiar pentru mândria noastră, care ne-am învrednicit să fim născuți și crescuți pe pământul acestui frumos județ.*”³¹ Privind în urmă spre acele vremuri îi conturăm și mai pregnant destinul asumat în dramaticul an 1917. Existența statului național fiind amenințată, printre măsurile externe adoptate a fost și protejarea capului unui simbol al unității naționale, Mihai Viteazul. Ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Ion G.Duca, la numit pe Gârboviceanu să transporte în Rusia revoluționară, prețioasa relicvă. A fost o adevărată epopee salvarea craniului marelui voievod ascuns în cutii de pălării, de teama agenților bolșevici.³² Spaima era perpetuă, iar conștiința răspunderii ce i se încredințase era întărită de prezența cumnatului său, pr.prof.Grigore Popescu-Breasta. La Cherson, cutia era ascunsă sub poala acoperământului mesei din altarul bisericii în care preotul Popescu-Breasta oficia slujbe cât a stat acolo. În 1918, la indicațiile ministrului Duca, cei doi cumnați au predat mitropolitului Pimen al Moldovei capul marelui domnitor – ulterior fiind readus la mănăstirea Dealu³³. O eventuală biografie a vieții și activității lui Petre Gârboviceanu se impune să consemneze și colecția de manuscrise cu însemnate referințe științifice, donată Academiei Române. De fapt, în tot ce a înfăptuit prin fapte și scris a demonstrat o poziție limpede ca element de echilibru între teorie și practică. Fără o atitudine neconformistă, dincolo de poziția partizană, el a depășit imaginea stereotipă odată cu influențele primite de la „mersul” societății.

³¹ Petre Gârboviceanu, *Cultul județului Mehedinți. Eroi mehedințeni din prima jumătate a veacului al XVII-lea*, București, 1931, p.4, conferință ținută la Palatul Cultural din Turnul Severin.

³² I.G.Duca, *Memorii*, III, (1916-1917), București, 1994.

³³ Maria Munteanu-Breasta, *Un mare pedagog și educator, - Petre Gârboviceanu*, în „Almanahul părinților”, 1990.

Neurmărand o puritate documentaristică cu rezonanțe istorice, sociologice ori culturale, ne oprim la anul 1929 când, după 41 de ani la catedră, Petre Gârboviceanu s-a pensionat, rezumându-se la conducerea Școlii Normale până a părăsit pragul vieții spre veșnicie (31 decembrie 1934). Festivitatea desfășurată la Seminarul Central, unde absolvise cursurile secundare și revenise profesor, a fost prezidată de I.P.S.Patriarh Miron Cristea (regent). Prin cuvântări, scrisori și telegrame, sărbătoritul a fost adulat cronologic și faptic fără să distorsioneze imaginea omului. S-au întâlnit atunci nume cu rezonanță cum erau I.G.Duca, dr.C.Anghelescu, Pimen (Mitropolitul Moldovei), Al.Lapedatu, Gr.Trancu – Iași, I.Găvănescul, M.Dragomirescu, Gala Galaction (decan la Facultatea de Teologie din Chișinău); au rostit cuvinte emoționante colegi și colaboratori amintiți anterior în studiul de față. Uitându-ne într-o oglindă retrospectivă, îl vedem pe harnicul Petre Gârboviceanu primind, pentru merite deosebite, decorația Crucea de Comandor al Coroanei României, oferită de venerabilul rege al României, Carol I. Petre Gârboviceanu fiind martor participant la mutații esențiale în suprastructura societății, atmosfera la aniversarea din 1929, influența în mod firesc corzile afectivității. Frumusețea interioară a sărbătoritului și universul diversificat al preocupărilor sale au fost percepute în totalitate de contemporani; volumul omagial editat atunci merită să fie consultat. Prin el se susțin analiza și evaluarea critică, similare cu recursul la comparatismul solicitat tot mai insistent de evoluția gândirii actuale. *Avem nevoie de o istorie comparată a învățământului național și european, o istorie a politicii și doctrinelor școlare.*

*

* *

Ultimii ani din viață, Petre Gârboviceanu i-a dedicat Școlii Normale și Societății pentru Învățătura Poporului Român. Nicolae Iorga își amintea că s-au întâlnit la Parlament, în preajma decesului. Ajuns acasă, Gârboviceanu a discutat cu fiul său ce are de făcut, după care, liniștit, s-a stins din viață ca un om cu datoria împlinită. În necrologul publicat, marele istoric de renume mondial a redat o sinteză care fixează pe dispărutul astfel: „*Acest funcționar model a fost un creator, și nimic nu s-a clintit din așezămintele pe care s-a priceput să le așezeze baze solide.*”³⁴ Într-adevăr Gârboviceanu a rămas un model intelectual și moral pe care pot să-l cunoască și să-l adapteze realității contemporane colegii de breaslă. Regrete sincere au exprimat colegii și colaboratorii săi cum au fost și gândurile profesorului Gh. Adamescu.³⁵ Anii care s-au scurs l-au acoperit de „cenușa uitării”, omul care a contribuit pe mai multe planuri la menținerea și consolidarea conștiinței românești, este acum un mare necunoscut. Are nevoie de o biografie scrisă în spiritul adevărului, fără resentimente sau părtinire; unele note de obiectivitate sperăm că se pot desprinde și din studiul de față. Un demers de oarecare profunzime se poate realiza prin cercetarea arhivei Școlii Normale, la care se adaugă interesanta corespondență cu I. Bianu, M. Dragomirescu, C. Istrati, Miron Cristea, Nifon, Mitropolitul, Mihail și Izabela Sadoveanu, George Coșbuc, O.Goga, C.Erbiceanu, I.I.C.Brătianu³⁶. Întregul material de arhivă scoate în relief modul

³⁴ N. Iorga, „Petre Gârboviceanu”, în vol. *Oameni cari au fost*, III, Galați, 1997, p. 376.

³⁵ Gh. Adamescu, Petre Gârboviceanu”, în Revista generală a învățământului, 1935.

³⁶ Biblioteca Academiei Române, secția Manuscrise-corespondență.

liber de a privi istoria politică și culturală în perspectiva stabilirii legăturilor mai mult sau mai puțin accesibile. Rămas un model de cadru didactic, Petre Gârboviceanu s-a înscris (și a fost înscris) în tradițiile culturii naționale, iar cercetătorii cunosc că nu se poate progresa numai cu tradiția, societatea evoluează și suntem obligați să fim în pas cu cerințele prezente și viitoare.

Dragă Petre,

Tot am voit să-ți scriu în privința unui manuscris al meu potrivit pentru „Steaua”. Scriind prin „Albina” acele multe ale mele articole referitoare la superstițiile poporului, mi-a dat prin cap să le sistemeser și să se încheie într-un fel mai lămurit — căci în „Albina” sunt publicate numai ca material. Ar fi frumoasă și de mare folos o cărticică în care să dezvolt și să duc la absurd toate superstițiile despre care se poate vorbi, ca să abată mintea poporului de la ele. Multe îi sunt direcționale sănătății și bune-înțelegerii între oameni, multe sunt păgubitoare moralității și

religiunii, multe chiar îi stau împotriva
bunei stări economice, și așa mai încu-
lo. Pe lângă partea utilă, ar avea și o
parte frumoasă, pentru a explica multe
lucruri pe care învizi oamenii cu căști
nu le înțeleg.

Dați ai vreme mănu scară, do pil-
dă, să vii la casă - u bere, să ne întâlni-
mă, și să spunem mai cu de-amănun-
țit ce gânduri am. O "penă" a sufletu
lui și a minții ar vrea să fac, bogată
în material și convingătoare. Pot să
precherer materialul adunat și pentru
alte întreprinderi, dar mă gândesc că
nici unu nu fel să fac mai bine de
cât potrivindu-l pentru scopurile
bibliotecii "Steaua".

Al Tău cu toată stima
și prietenie.

Miercuri 25/1.

G. Cosbuc

Scriitorul G. Cosbuc comunica lui Garboviceanu, membru respectat în conducerea Societății "Steaua", că dorește să publice o carte de popularizare în colecția bibliotecii acestei societăți (1900).

Cei interesați găsesc texte biografice despre Petre Gârboviceanu în instrumente de lucru, dicționare și bibliografii, unele menționate de noi; un articol răzleț figurează și în presa mehedințeană³⁷, presupunem că mai sunt și altele pe care nu le-am inventariat. Foștii normaliști au început să se revadă la școala lor, începând cu anul 1924, tradiție întreruptă de evenimente militare și politice, reluată din 1954, prin stăruințele Asociației Foștilor Normaliști integrată din 1992 la Societatea Pentru Învățătura Poporului Român. În prezent, se întâlnesc din toate generațiile, cei care mai sunt, anual, în prima duminică din luna iulie; este o întâlnire „de suflet”, care nu cunosc să se manifeste cu regularitate și în alte unități preuniversitare. Participanții expun momente subiective, deapănă amintiri despre foștii profesori și colegi trecuți la cele veșnice, o slujbă de pomenire are loc la biserica Sf.Ecaterina, se derulează un scurt program artistic urmat de o masă colegială. Un grup restrâns de foști normaliști a refăcut mormântul lui Petre Gârboviceanu de la Cimitirul Șerban Vodă (Bellu); conjuțenii au promis că o stradă din Drobeta - Turnu Severin va purta numele profesorului Petre Gârboviceanu. Cu toate că recunoștința este o „floare rară”, dorim replantarea ei și în București, unde o școală și o stradă să poarte cu cinste numele Profesor dr.Petre Gârboviceanu.

³⁷ Lucian Predescu, *Enciclopedia „Cugetarea – Georgescu Delafras”*, București, 1940; Ilie Popescu Teiușan, *Pedagogi și oameni de seamă din România. Mic dicționar*, București, 1975; Ion Stroe-Cancea, Ovidiu Vișan, *Petre Gârboviceanu (un vechi pedagog severinean)*, în „Școala Mehedințului”, 3, Drobeta- Turnu Severin, 1978; *Dicționar enciclopedic al județului Mehedinți, Drobeta- Turnu Severin*, 2003. Coordonatori: Ileana Roman, Tudor Rățoi.

Cal. sp. 2466/917.

București, 17 Nov. 1916.

C. C. XXXV

Jubilei zornule Gărboriceanu,

Vă scriu bunăvoința, ca care ați intrat în al nouălea an de studii la Liceul din Buzău, - în iunie voi să vă-l trimit, ca lăunđu-l sub protecția Noastră, să renunțe el însuși la școală.

Elevul Buzău este fiu de țărăn din comuna Anușu din județul - apăsari. A urmat la școală sustinut fiind de noi. o școală se facea: Dala Sibiu - până acum doi ani se cănd este barionul d-iei Vasile (Troescu).

La gimnaziul evanghelic-literar din Sibiu a terminat clasa IV în anul școlar 1913/14, la 1914 29 August a depus examenul de cl. V și a fost înscris în cl. VI unde a urmat până în luna Noiembrie, - când s-a refugiat la București.

Aici a încercat să fie primit la liceu - a dat mai multe petiții la minister unde i s-au pierdut și încă așteaptă, - toate sunt prea complicate, ca să le scrie, le va spune din nou cu gura, - dar până astăzi n-a reușit să fie admis.

Creat - iubite doamnelor Garboviceanu, ca chestiunea de principiu, - ca autoritatea României, sunt instrumate de oarecare bunăvoință față de liniștii refugiați și ca înlăturarea tuturor dificultăților pentru a-și putea continua studiile aici e o datorie impusă de împrejurările excepționale de astăzi.

Apelele sece la Drobeta, a cămii dragoste pentru bieții pribegei a dat oțitrea doreri, - rugându-Vă să binevoiți a stăruți la cei chemați, ca să găsiască soluția prin care creștii tineri să fie primit la liceul Sf. Sava, - unde îndeplinesc formalitățile necesare, să stea la sfârșitul acestui an școlar ecumenic de pe clasa VI, - ca la începutul celui viitor să se pună ecumenic cel pe cl. Va.

Nu mai în acest fel nu va pierde timpul - scump pentru el fiind mai incertul în viață, - și să va putea justifica față de d. Stroescu.

Multa mi îndee - Vă pentru sprijinul ce îl veți acorda - vă rog să primiți angajarea înaltei mele stime

19/12/8 Al Drobeta devotac Octav. Goga.

Poetul O. Goga, dorind să înscrie la București un elev refugiat din m-tii Apuseni, solicită sprijinul parlamentarului Petre (Petru) Garboviceanu (1915).

SUMMARY

The biological clock of Petre Gârboviceanu worked during the years 18 Graduated from the Central Seminary of Bucharest he attended university courses in (Leipzig). Back in the country as Doctor of Philosophy (major Pedagogy) and gra theology, he would teach Romanian, Philosophy and Rhetoric at the Normal School and at the Central Seminar (1887-1929), as well.

He used a clear, logical and attractive way to teach, resorting to a rich material. He gradually adjusted the principles of "the active school" always wat results. Disciple of the Central-European pedagogy, he translated instructive/educati as *Didactica magna* by J.A. Comenius. He published in collaboration reading, gran composition books, selected stories and anecdotes from the history of the Romanian for the pupils in primary school.

He revealed his managerial spirit as head master (1889-1934) of the Norma for Boys in Bucharest, founded and patronised by the Society for the Romania Knowledge. Several times he raised buildings for the school and the library, as w belonging to the Faculty of Orthodox Theology. Step by step, the educational pro modernised by means of organising the museum for science and practical work: laboratories of physics and chemistry, and by the acquisition of didactic material, put for library as well as by bringing the school cinema.

In the public life, he distinguished through his attachment for the cons: monarchy and liberal doctrine. As a parliamentary during many legislatures, he s every law draft proposed by the ministries of Spiru Haret, Dr. C. Anghelescu Lapedatu through his argued statements and speeches. Being a theologian by his nature and structure, he distinguished himself through his long collaboration to the *Biserica Ortodoxă Română* (Romanian Orthodox Church) where he gave expresic ideas and opinions concerning the daily aspects appeared in the cults activity; l memorials about clerks and laics. The volumes signed by the diligent Gârboviceu dedicated to different monasteries, churches and hermitages are worthy to be regarc today. As administrator of the House of the National Church, he was also the ini different laws and regulations related to the redeeming, restauration and preservatic historical monuments, arts objects and whatever symbolized the national tradition House of Schools, he also supported, beside Haret, the Society "Steaua", the public booklets for the rural media and the printing of the historical and theological portraits.

Petre Gârboviceanu's mates may draw out and bring up-to-date the ev: qualities of his rich work/activity. We are not able to grow with the tradition only; s society develops we have to keep the step with the present and future requirements.

Prof. Paul Grigoriu
Vice-President

Societatea pentru Învățătura Poporului Rom
(Society for the Romanian People Knowled